

www.esr.brussels

Woord vooraf

OP 16 november 2015 organiseerde de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een colloquium dat aan de sociale innovatie was gewijd. Dit evenement, dat in aanwezigheid van meer dan 200 personen in het International Auditorium plaatsvond, was een groot succes. Wij willen u dan ook danken voor uw deelname.

Tijdens deze dag hebben sprekers uit de academische, politieke en openbare wereld hun gedachten over de uitdagingen van de sociale innovatie voor Brussel uitgedrukt in termen van creativiteit, aantrekkingskracht van ons Gewest, economische ontwikkeling en sociale cohesie. Heel wat actoren op het terrein hebben van hun kant hun projecten op het vlak van sociale innovatie uiteengezet.

Deze uitgave van het Tijdschrift van de Raad is volledig aan deze dag gewijd. Het bevat de interviews met verschillende sprekers, de toespraken van de aanwezige Ministers, alsook de slottoespraak van onze Voorzitter.

De uiteenzettingen van de sprekers zijn nu al beschikbaar op onze website www.esr.brussels. De handelingen van het colloquium zullen dan weer begin 2016 worden gepubliceerd. Tevens zullen wij alle deelnemers een papieren versie hiervan toesturen.

Wij wensen u nu reeds een goed jaar 2016.

Joëlle Delfosse - Directrice

Volgende Debatten van de Raad

25 januari 2016: De impact van arbeid op de gezondheid en het welzijn van bedienden en managers van handelszaken met minder dan 20 personen in Brussel door Céline Mahieu en Isabelle Godin, onderzoeksters van de « Ecole de Santé publique » van de ULB.

INHOUDSOPGAVE

1 Woord vooraf

2-3 Colloquium

- De sociale innovatie, een uitdaging voor Brussel

4-7 Interviews

- Sociale innovatie en geïntegreerde stadsontwikkeling met **Frank Moulaert**
- Design is een innovatieproces dat aan de behoeften van de massa voldoet met **Alexandra Lambert** en **Olivier Gilson**
- De openbare ruimte is een ruimte voor iedereen met **Stéphanie Van Doosselaere**

8-10 Toespraken

- Sociale innovatie : testen en verspreiden van de nieuwe antwoorden op de sociale noden te Brussel met **Didier Gosuin**
- Het ondersteuningsbeleid voor maatschappelijke innovatie met **Fadila LAANAN**
- Slottoespraak met **Philippe Van Muylder**

"De sociale innovatie, een uitdaging"

De ESRBHG heeft op 16 november 2015 zijn tweejaarlijks colloquium gewijd aan sociale innovatie. Meer dan 200 deelnemers hebben samen met de sprekers de meerwaarde van sociale innovatie onderzocht, net als de manier waarop de ontwikkeling van sociale innovatie kan bijdragen tot de invulling van de gewestelijke uitdagingen.

Waarom sociale innovatie?

Sociale innovatie, dat zijn nieuwe ideeën (**producten, diensten, interventiemodellen**) die bijdragen tot een verbetering van het antwoord dat op de sociale noden wordt geboden en die nieuwe sociale relaties en vormen van samenwerking tot stand brengen.

Sociale innovatie beperkt zich bijgevolg niet tot het **nieuwe** en deze is terzelfder tijd een resultaat en een proces. Of zoals Didier Gosuin, minister van Economie en Tewerkstelling, heeft vastgesteld "is sociale innovatie een van de antwoorden op de limieten van ons sociaal model", in een context waarin "de overheid niet meer de enige en centrale actor inzake veranderingen is".

Sociale innovatie is een middel om de huidige snelle mutaties op economisch, maatschappelijk en technologisch vlak te ondervangen. Maar men mag deze niet herleiden tot de nieuwe producten en diensten die zij voortbrengt. Frank Moulaert, docent aan de KU Leuven, heeft uitgelegd dat sociale innovatie "een proces van sociale transformatie" is en dat deze sociale transformatie "de mobilisatie van actoren" vereist. Dat is de reden waarom sociale innovatie meer is dan een modefenomeen en een echt project van democratische verdieping en van sociaaleconomische regeneratie kan zijn.

De Europese Unie steunt de sociale innovatie sedert meer dan tien jaar. Denis Stokkink, voorzitter van de 'think and do tank' Voor de Solidariteit, heeft aangetoond hoezeer sociale innovatie de kern vormt van de Strategie 2020 voor een duurzame, intelligente en inclusieve groei. Hij heeft erop gewezen dat de steun voor sociale innovatie nu ook is opgenomen in de programmatie van de Europese Structuurfondsen 2014-2020.

Alle sprekers tijdens dit eerste gedeelte van het colloquium waren het erover eens dat sociale innovatie niet mag worden gezien als een vervangmiddel voor het engagement van de overheid om te voldoen aan de noden van de burgers, maar wel degelijk als een manier om het publiek beleid te **moderniseren** en om de **capaciteit** van alle private actoren – verenigingen en ondernemingen – te verhogen om collectieve uitdagingen aan te nemen.

ging voor Brussel"

Sociale innovatie versus de maatschappelijke uitdagingen

Op welke manier laten sociale innovaties toe om de antwoorden op de noden van de Brusselaars te vernieuwen? Dat was de leidraad van het tweede gedeelte van het colloquium. Een tiental videoreportages en sprekers hebben op bondige wijze concrete sociale innovaties voorgesteld. Deze zijn vaak origineel en opmerkelijk, worden doorgevoerd te Brussel, in België of in het buitenland, en verstrekken antwoorden op de uitdagingen op het vlak van leeftijd, opleiding en werkgelegenheid, of nog, op de stedelijke uitdagingen.

Brussel wordt tegelijkertijd geconfronteerd met een aanzienlijke demografisch aangroei, hoge geboortecijfers en de veroudering van zijn bevolking. De care living labs van de Sociale Innovatie Fabriek bevorderen de ontwikkeling van innoverende diensten voor senioren. Het netwerk Bébé Bus in Wallonië creëert tijdelijke opvang aan haltes om de gezinnen bij te staan. Het initiatief 1 Toit 2Ages stelt studenten in de mogelijkheid om een onderkomen te vinden bij senioren, op een manier waarop aan het isolement van deze laatsten wordt verholpen. Welnu, al deze realisaties hernieuwen de traditionele benaderingen met succes.

Opleiding en werkgelegenheid vormden de tweede uitdaging waarvoor de meerwaarde van sociale innovatie werd besproken. Het *Mad in Situ* biedt aan jonge ontwerpers een professionele startbaan aan. Hierbij worden zij ertoe aangezet om op basis van overleg met de inwoners bij te dragen tot originele stadsinrichtingen. Ook in Brussel brengt *Duo for a job* werklozen en vrijwilligers met elkaar in contact in het kader van duurzame begeleidingsacties naar werk.

Inzake opleiding betrof het een initiatief van een Britse sociale onderneming, *Third Space learning*, die voor de scholen een dienst heeft uitgewerkt voor de gepersonaliseerde ondersteuning voor het vak wiskunde, door middel van leerkrachten online via het Internet, maar onder het toezicht

van de klasleraar. Dit initiatief is minder in-egalitair dan privélessen, maar het is volledig aangepast aan de verwachtingen van elke leerling. Deze benadering bestrijdt het schoolfalen met succes dankzij digitalisering.

De derde uitdaging, die werd besproken, was deze van de huisvesting, de heropleving van de wijken, de inrichting van publieke ruimten en de mobiliteit. De benadering *Housing first* werd bedacht in de VS, getest in vijf Belgische steden – waaronder Brussel – en wordt toegepast in een groeiend aantal Europese agglomeraties. Deze stelt personen, die op straat leven, in de mogelijkheid om opnieuw een leven op te bouwen dankzij de onmiddellijke toegang tot een echte woning. Het is vandaag aangetoond dat deze manier van handelen niet duurder is dan de traditionele benadering van opvangcentra en uitmondt in hogere percentages van sociale herinschakeling.

Het Franse platform *Bulb in town* stelt lokale handelszaken in de mogelijkheid om zich te ontwikkelen door middel van lokale spaarders. *Crowdfunding* vermijdt niet enkel dat ondernemers afhankelijk zijn van bankfinanciering, die soms moeilijk te bekomen is, maar versterkt tevens de sociale banden in een wijk.

De vzw *JPyblik* is de innoverende instrumenten komen voorstellen die waren voorgesteld tijdens masterclasses om de betrokkenheid van de Brusselaars bij projecten van stedelijke inrichting te bevorderen. Het agentschap Mobil Brussel ten slotte, heeft zijn initiatief *MOBIEL2040* voorgesteld. Dit initiatief gaat na hoe de mobiliteit in het Brussels gewest er binnen dertig jaar zal uitzien. Hiervoor neemt men afstand van de technische en gesegmenteerde benaderingen die een mobiliserend globaal zicht onmogelijk maken, en doet men beroep op de verbeeldingskracht van de jonge bevolking.

François Jégou, deskundige van het Europees uitwisselingsprogramma URBACT voor een duurzame stedelijke ontwikkeling, is uitgegaan van het experiment van de stad Amersfoort in Nederland om aan te tonen hoe lokale overheden en verkozenen het uitzicht van een stad kunnen wijzigen,

op voorwaarde dat er benaderingen worden ontwikkeld die gericht zijn op de gebruikers en er een nieuw gedrag wordt aangenomen. Dit bestaat erin, als tussenpersonen – bemiddelaars (brokers) te fungeren tussen de betrokken partijen die samen oplossingen moeten uitwerken, eerder dan unilaterale oplossingen te ontwikkelen.

De sociale innovatie te Brussel

Tijdens de namiddag werden twee rondetafelgesprekken gehouden, het eerste over de sociale innovatie als versturende factor. Het tweede debat had betrekking op het onderzoek naar de manier waarop sociale innovatie meer de kern kan vormen van het leven van de Brusselaars en van het gevoerde overheidsbeleid.

Zelfstandig onderzoeker Thomas Lemaigre heeft onderstreept hoe sociale innovatie "het conservatisme van onze westerse samenlevingen" komt prikkelen. Volgens hem bestaat de uitdaging erin, "de collectieve intelligentie te mobiliseren". Voor Xavier Le Mounier van de Europese Commissie "zet de sociale innovatie de dogma's op de helling waarop onze voorstelling van economische groei is opgebouwd. Zij geeft de voorkeur aan het gebruik boven de eigendom, aan samenwerking i.p.v. competitiviteit, aan sharing eerder dan aan intellectuele eigendom, zoals in de **collaboratieve economie**." Philippe Ledent, senior economist bij ING Belgium, heeft er van zijn kant op gewezen dat technologische innovaties in combinatie met de nieuwe manieren van functioneren van de economie in bepaalde gevallen als storende krachten kunnen optreden.

Het debat met de zaal was de gelegenheid om erop te wijzen dat bepaalde **reglementeringen** een rem vormen op de sociale innovatie. Denken

we maar aan de recente moeilijkheden van de taxidriewielers Mobilo, de chauffeurs van Uber, of nog, de distributeurs van micro-kredieten.

De overheid mag evenwel niet toestaan dat initiatieven zich zomaar ontwikkelen. Sociale innovatie kan maar tot haar volle recht komen indien ze wordt begeleid. Marieke Huysentruyt van Oksigen Lab heeft erop gewezen dat de kwestie van de **financiering** van de startups cruciaal is. Françoise Pissart, directrice bij de Koning Boudewijnstichting, heeft ertoe opgeroepen dat men de klassieke betoelagingschema's achterwege laat en dat men het nemen van risico's zou bevorderen.

Minister van Wetenschappelijk Onderzoek, Fadila Laanan, heeft verschillende initiatieven van steunverlening aangehaald die door de gewestelijke regering zijn genomen inzake sociale innovatie, waarna Philippe Van Muylder, voorzitter van de Raad, de studiedag heeft afgesloten. Hij riep op tot de verwezenlijking van een "echt coherent gewestelijk **ecosysteem** ter ondersteuning van de sociale innovatie".

Dit colloquium werd voorbereid door de ESR, in samenwerking met Antoine Saint Denis, deskundige op het vlak van sociale innovatie bij de Europese Commissie, en werd geanimeerd door Eddy Caekelberghs, journalist bij de RTBF. Van deze studiedag zullen akten worden uitgegeven. Laat ons hopen dat dit colloquium het debat tussen de sociale, economische en politieke actoren van het Gewest heeft aangewakkerd opdat Brussel, naar het voorbeeld van de andere Europese hoofdsteden, de uitdaging van de verandering zal aangaan.

Met de medewerking van Antoine Saint-Denis, *Europe for People*.

INTERVIEW MET DE HEER FRANK MOULAERT

Sociale innovatie en geïntegreerde stadsontwikkeling

FRANK

Moulaert Ph.D. in Regional science, is hoogleraar ruimtelijke ordening en hoofd van de onderzoekseenheid "Space and Development", alsook gasthoogleraar aan de Newcastle University van het Verenigd Koninkrijk. Hij heeft zich gespecialiseerd in de analyse van de sociale innovatie in de territoriale ontwikkeling.

De Raad: U bent econoom, gespecialiseerd in wiskundige econometrie en economie, hoogleraar ruimtelijke ordening, in een architectuurdepartement. Hoe bent u erbij gekomen om uw werkzaamheden aan de sociale innovatie te wijden, in die mate dat u een internationaal erkende deskundige op dit vlak bent geworden?

Frank Moulaert: Dit is een proces van lange adem geweest. Oorspronkelijk was ik onderzoeker, vervolgens docent in de departementen Economische wetenschappen waar ik les gaf, en meer bepaald econometrie. Ik heb econometrische modellen en methodes op de analyse van de migratiestromen en op de analyse van de territoriale ontwikkeling moeten toepassen. Vanaf dat ogenblik heb ik ontdekt dat de kwantitatieve methodes niet volstonden om de dynamieken van de maatschappij, en zelfs van de economie te vatten. Er waren kwalitatieve methodes nodig die een beeld geven van de mechanismen inzake sociale insluiting en uitsluiting binnen de wijken. De bestaande theorieën hechten immers maar weinig belang aan de ruimtelijke ongelijkheden en aan de bekwaamheden van de bewoners om actoren te zijn in hun wijk⁽¹⁾. Meer klassieke economen dan mezelf, zoals Amartya Sen⁽²⁾, kunnen zich ook niet ertoe beperken om enkel kwantitatieve methodes in hun werkzaamheden te gebruiken.

Bijgevolg ben ik, in samenwerking met collega's van andere universiteiten, de sociale innovatie beginnen gebruiken als centraal concept voor het analyseren en bevatten (design) van de **geïntegreerde territoriale ontwikkeling**. Deze heeft als gids gediend voor bijna dertig jaar onderzoek naar de "inclusieve" stedelijke en gewestelijke ontwikkeling⁽³⁾.

Om de territoriale ontwikkeling te analyseren, moet men andere wetenschappen (sociologie, antropologie, geografie, ...) ondervragen, alsook andere actoren dan deze die doorgaans worden ondervraagd (*immigranten, bewoners*), en deze ook ernstig nemen. Dit is een moreel beginsel.

“ Het is van fundamenteel belang om zich opnieuw toe te spitsen op de rol van de sociale en sociaal-politieke verhoudingen in de sociale innovatie ... ”

De Raad: Wat is de relevantie om een beroep te doen op de sociale innovatie ten overstaan van de huidige maatschappelijke onrusten?

Frank Moulaert: Zou sociale innovatie enkel een concept zijn, een term in de mode, die door sommigen verkeerd wordt gedefinieerd? Of - nog erger - vormt ze een licht beleidsinstrument van het "vooruitziend neoliberalisme" ("caring neoliberalism")?

Wat mij betreft, ik geef er de voorkeur aan om te blijven een beroep te doen op de sociale innovatie als een structurerend beginsel voor maatschappelijke verandering, en zelfs voor een maatschappelijke transformatie. Ik vind hiervoor minstens drie relevante redenen:

- het gebruik van de sociale innovatie als begrip is niet nieuw. Het komt er niet alleen op aan om *in de mode* te zijn! Ik herinner eraan dat "mode" ook betrekking heeft op de "gebruiks-modes ...";
- in verschillende tijdperken van de geschiedenis werd de sociale innovatie geïdentificeerd als een geheel van praktijken en processen voor de menselijke ontwikkeling, en wel op verschillende wijzen;

- gelet op de debatten en de sociaal-politieke inmengingen ter zake, is het sinds het rapport van het Bureau van Europese beleidsadviseurs (BEPA)⁽⁴⁾ zeer belangrijk om aan te dringen op de beperkende toepassingen. De Europese Commissie en bepaalde regeringskringen bedienen zich van een benadering van de sociale innovatie die van enige sociaal-politieke betekenis is ontdaan: men herleidt er de betekenis van de sociale innovatie tot kleine initiatieven door de burgermaatschappij en tot praktische toepassingen, om zo de schade van de crisis te verkleinen en zeer vaak om het toe te laten om de overheidsuitgaven te laten verminderen. Dit maakt de ernstige actoren zeer kwaad.

Aldus wordt de sociale innovatie door sommige departementen van de Europese Commissie gerekend tot de reductionistische *micromissimmi* spelletjes voor sociale interactie, of tot één van de benaderingen van de sociale economie, of nog erger tot de commercialisering van de sociale sector en de sociale verhoudingen, tot het gebruiken van de sociale innovatie als instrument voor het rationalisatiebeleid en voor het privatiseren van de verzorgingsstaat, en tot slot tot het reduceren van de ambities van de sociale innovatie tot deze van de sociale economie.

Voor mij is het van fundamenteel belang om zich opnieuw toe te spitsen op de rol van de sociale en sociaal-politieke verhoudingen in de sociale innovatie. Dus om de ware aard van de sociale innovatie aan het licht te brengen, zoals deze doorheen de geschiedenis werd begrepen. Dit is een oproep om de sociale economie opnieuw uit te vinden.

(1) Moulaert, F., 1995. "Rediscovering spatial inequality in Europe. Building blocks for an appropriate "regulationist" framework". *Society and Space* 13.

(2) Economist, Nobelprijs economie, 1998. Volgens Amartya Sen worden ongelijkheden tussen individuen niet beoordeeld ten aanzien van enkel de middelen waarover ze beschikken, maar ook van hun vermogens om deze in echte vrijheden om te zetten. Werkstuk: *Un nouveau modèle économique. Développement, Justice, Liberté* (2000), waarin hij de stelling ondersteunt volgens dewelke er enkel door en voor vrijheid ontwikkeling mogelijk is.

(3) Moulaert Frank, Mehmood Abid, "Analyser le développement régional. De l'innovation territoriale à la géographie de "dépendance du sentier"", *Géographie, économie, société* 2/2008 (Vol. 10), blz. 199-222.

(4) Hubert A. (2011), Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union. Report BEPA (Bureau of European Policy Advisors, European Commission).

De Raad : De literatuur hieromtrent beschrijft de sociale economie als een "multidimensionaal" concept. Welke dimensies heeft ze volgens u?

Frank Moulaert : Over de definitie die ik hier geef, werd er samen met mijn collega onderzoekers ernstig nagedacht en onderhandeld⁽⁵⁾. Voor ons zijn drie fundamentele eigenschappen kenmerkend voor de sociale economie:

- het streven naar de collectieve bevrediging van de menselijke behoeften (nieuwe initiatieven, nieuwe werkzame factoren, nieuwe strategieën, nieuwe sectoren) ;
- het streven naar een verbetering van de sociale verhoudingen, in de grondgebieden waar de initiatieven zijn ondergebracht ;
- de transformatie van de governance-verhoudingen. Een evolutie naar een "bottom-lined" (neerwaartse) dan wel een "top-down" governance.

Het feit dat er over een innovatie tussen partners en tussen actoren van de burgermaatschappij en van de politieke en sociaaleconomische wereld werd onderhandeld, is een dimensie die noodzakelijk is om innoverend te zijn.

Ik voeg hieraan toe dat om een duurzame impact in termen van menselijke emancipatie en sociale verandering te hebben, deze drie eigenschappen *interactief en simultaan* moeten zijn.

Bijvoorbeeld: een huisvestingsmaatschappij die nieuwe woonvormen ontwikkelt (1ste eigenschap) door personen die op zoek zijn naar een woning erbij te betrekken, die participatiewijzen van medebeslissing en coproductie van alle betrokken actoren toepast (2de eigenschap) en die terzelfdertijd een netwerk tot stand brengt om het huisvestingsbeleid te democratiseren (3de eigenschap).

Tegenvoorbeeld: "designstudio's" die het advies van gebruikers vragen: "people are not stupid", maar waarvan de lessen door de overheid niet in aanmerking worden genomen.

De Raad: In uw werkzaamheden⁽⁶⁾ pleit u voor een nieuwe conceptie van innovatie. In wat onderscheidt het "sociale gewest", waarvan u een voorstander bent, zich van datgene wat momenteel in de geesten bestaat?

Frank Moulaert: Onze bijstelling (*deze van de auteurs van het netwerk*) van het concept van de sociale innovatie is gebeurd op basis van een analytische onderzoeksactie van de probleemstellingen in de crisiswijken, van de gewesten in verval als gevolg van de industriële reorganisatie, de opkomst van de diensteneconomie die de ongelijkheden heeft versterkt en de overheersing van het neoliberalisme in de economische beleidsvoeringen en praktijken. We hebben begrepen dat men de hiërarchie in het discours en de collectieve innovatieacties moest omkeren. Men moet de sociale innovatie in het centrum van de analyse plaatsen, in het centrum van de visie op de publieke actie, waarbij de technologische en organisatorische innovatie hun instrumenten worden. In termen van innovatiebeleid wil dit zeggen:

- **O&O inzake "neerwaartse" governance**, met inbegrip van de proefprojecten op het vlak van participatieve democratie met representatieve democratie (voorbeelden : wijkcontracten, Ringland⁽⁷⁾, valorisatie van de stedenbouwkundige studio's in concrete strategieën inzake stedelijke inrichting en beleid,...)
- **goede governance-praktijken verspreiden.**
- **de banden tussen ecologische en sociale ontwikkeling in de wijken aanhalen om het toe te laten om een "creatieve" omgeving te bouwen.**
Voorbeelden: gecombineerd beleid inzake sociale huisvesting en inzake openbare ruimten. De grote handelsprojecten opgeven, deze vervangen door grote renovatieprojecten in de huisvestingsvoorraad, multifunctionele openbare parken terugbrengen in hun vroegere staat, stadscentra minder toegankelijk maken voor vervoerders met een grote ecologische voetafdruk, ...

- **Het evenwicht tussen economie en maatschappij herstellen.** Als economist zal ik nooit ontkennen dat bijna al onze activiteiten een economische dimensie hebben. Dit houdt echter niet in dat elke menselijke waarde aan de hand van commerciële verhoudingen moet worden gevaloriseerd. De overheid moet haar rol als herverdelende economische agent terug opnemen en streven naar andere toewijzingscriteria dan de marktprijs. De actoren van de burgermaatschappij moeten hun stem in de openbare debatten terugkrijgen. Men moet de invloed van het commercieel discours verkleinen.
- Het evenwicht tussen economie en maatschappij in een territoriale omgeving herstellen. Hiertoe mag men sociale innovatie en sociale en solidaire economie niet doorenhalen. De solidaire economie lijft de dynamiek van de sociale innovatie in (voorbeelden: medebeheer, gedeelde of collectieve eigendom, collectieve bevrediging van ecologische en sociale behoeften). Maar andere agenten in de maatschappij lijven deze evenzeer in : sociaal-culturele kringen, solidariteitsbewegingen onder immigranten, vluchtelingen, kunstenaars, onderwijzers, ambachtslui, enz. Vele andere aspecten van het sociale gewest verdienen aandacht. In dat opzicht verwijs ik naar het werkstuk dat ik samen met Jacques Nussbaumer heb geschreven: "La logique sociale du développement territorial"⁽⁸⁾.

De Raad: Uw werkzaamheden spitsen zich toe op de (gewestelijke) territoriale ontwikkeling. Zou de sociale innovatie een nieuw sleutelconcept zijn om de gewestelijke ontwikkeling te begrijpen en om er nieuwe sociale beleidsvoeringen op gewestelijke schaal in te blazen?

Frank Moulaert: Zeker. Het gewestelijk ontwikkelingsbeleid kan op zijn minst drie lessen uit de sociale innovatie trekken:

- de representatieve democratie op zich functioneert niet meer zo goed. Men moet deze combineren met de participatieve democratie, maar op een open manier, d.w.z. dat men zich moet bevrijden van de invloed achter de schermen van de grote lobby's die de goede werking van de democratie beetje bij beetje indoctrineren ;
- men moet de sociale verhoudingen ernstig nemen, als de belangrijkste leidraad van de territoriale ontwikkeling. De wereld van de « sociale partners » is veel ruimer dan deze van de sociaaleconomische en professionele partners ;
- er is nood aan een nieuw visie op de gewestelijke ontwikkeling, voorbij de klassieke gewestelijke innovatiestelsels, geïnspireerd door de praktijken en processen van de sociale innovatie.

De Raad: Hoe analyseert u, in het licht van uw werkzaamheden, de territoriale ontwikkeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?

Frank Moulaert: Bij wijze van preliminair antwoord zou ik voor Brussel zeggen :

- de impact van de lokale economie ten aanzien van de globale economie opnieuw in evenwicht brengen. De globale economie in Brussel heeft immers een enorme ecologische voetafdruk. Men zou de groei ervan in goede banen moeten leiden, ze duurzamer maken en terzelfder tijd de investeringen in KMO's, verenigingen aanmoedigen (incubatoren van nieuw maatschappelijke ideeën...);
- van start gaan met een O&O- en onderwijsbeleid dat de voorrang geeft aan de sociale innovatie ;
- meer belang hechten aan de participatieve democratie en deze ernstig nemen, zowel op het politiek als op het sociaal vlak ;
- voorts een grotere aanzet ("momentum") geven tot concentratie, en terzelfder tijd groene en interactieve openbare ruimten behouden (en zelfs verder ontwikkelen).

“ Het feit dat er over een innovatie tussen partners (...) werd onderhandeld, is een dimensie die noodzakelijk is om innoverend te zijn ... ”

(5) Frank Moulaert en Jacques Nussbaumer, La logique sociale du développement territorial, Québec, Collection Géographie contemporaine, Presses de l'Université du Québec, 2008, 139 blz.

(6) "L'innovation sociale" met Juan-Luis Klein en Jean-Louis Laville, ERES, 2014.

(7) Project van de overkapping van de Ring in Antwerpen.

(8) Frank Moulaert en Jacques Nussbaumer, La logique sociale du développement territorial, Québec, Collection Géographie contemporaine, Presses de l'Université du Québec, 2008, 139 blz.

INTERVIEW MET MEVROUW ALEXANDRA LAMBERT EN DE HEER OLIVIER GILSON

Design is een innovatieproces dat aan de behoeften van de massa voldoet

OLIVIER

Gilson is Collaborative Design Expert bij MAD in Situ, het laboratorium voor design en sociale en maatschappelijke innovatie van MAD Brussels.

ALEXANDRA

Lambert is sinds 2011 directrice van MAD Brussels (het Brussels centrum voor mode en design).

De Raad: Wat is MAD Brussels?

MAD Brussels is een gewestelijke competitiviteitspool rondom de creatieve industrieën van mode en design. Deze vzw werd in 2010 door het Gewest en de Stad Brussel opgericht om de Brusselse designers en stylisten te promoten, en om de ontwikkeling van deze sector en de nationale en internationale uitstraling ervan te stimuleren. MAD Brussels gaat duidelijke verbintenissen op het gebied van ecodesign aan, om zo aan de milieueffecten van de sector van design, mode en creatieve industrieën te werken.

In het laboratorium MAD in Situ verwelkomen we jongeren die de school hebben verlaten en die we professioneel gaan opleiden in de nieuwe beroepen van het design die belangrijke deuren openen voor de gewestelijke ontwikkeling, voor ondernemingen of voor projecten van algemeen belang, waartoe bepaalde openbare instellingen of bepaalde plaatselijke verenigingen de opdracht zouden kunnen geven. Het maatschappelijk en collaboratief design wordt via MAD in Situ in de praktijk gebracht.

De Raad: Vertel ons eens wat meer over dit MAD in Situ. Waarover gaat dit?

MAD in Situ is een laboratorium voor design en maatschappelijke innovatie in het centrum van de Anneessenswijk. Het is een project dat verankerd is in een wijk met vrij ondoordringbare sociale en maatschappelijke problemen. Het gaat om een ruimte van 1000 m² ateliers voor designers, die MAD Brussels toebehoren.

Verschiedende designers, in elkaar aanvullende disciplines, maken er gebruik van ateliers en werken samen met ons aan projecten op het vlak van veiligheid, mobiliteit, gezondheid, vergrijzing, verbetering van het welzijn, armoede, enz. met een streven naar innovatie en in het bijzonder naar sociale innovatie.

De Raad: Welke soorten van ateliers worden binnen deze structuur ontwikkeld?

Dit zijn 10 tot 20 designers verspreid over ateliers die alle sectoren van het design vertegenwoordigen (stadsdesign, textieldesign, industrieel design, grafisch design, enz.) of die een vaardigheid in een productieve knowhow hebben. Het opzet bestaat erin om een transversaliteit en een groepsgevoel te creëren, om zo een creatieve dynamiek onder de bewoners tot stand te brengen. Met dit laboratorium voor ontwerp en sociale innovatie moedigt MAD Brussels het "collaboratief design" ten behoeve van de plaatselijke bevolking aan. Tevens moedigt het projecten met een positieve sociale en ecologische impact aan.

Een multidisciplinair team van jonge Brusselse designers heeft aldus samengewerkt met de Belgische maatschappij der waterwegen Vivaqua om nieuwe openbare fonteinen te creëren die op brandkranen kunnen worden aangesloten.

De Raad: U hebt eveneens het MOBICO-project ontwikkeld. Kunt u ons hier iets meer over zeggen?

Dit project werd binnen Mad in Situ ontwikkeld en vloeit voort uit een vraag van de wijk. De aanvankelijke problematiek bestond erin om te weten hoe men een stadsmeubilair kon laten installeren dat door alle buurtbewoners in bezit kon worden genomen en kon worden gerespecteerd. Wij wilden hen laten participeren, in plaats van hen een stadsmeubilair op te leggen. Dus hebben de designers een gezelschapsspel uitgedacht dat het de sociale innovator toeliet om de bewoners rond de tafel te verenigen om samen te kunnen praten over wat men wou doen en om het schaalmodel te bouwen. Op basis van verschillende elementen die deel uitmaakten van het gezelschapsspel, hebben de bewoners dus de gelegenheid gehad om zelf een eigen vorm aan het stadsmeubilair te geven. Tevens laat het spel het toe om de kostprijs van elk element van het geplaatste meubilair te bepalen, wat de bewo-

ners ertoe uitnodigt om het beter te respecteren en te onderhouden, omdat ze zich bewust zijn van de geïnvesteerde publieke middelen.

De Raad: Wat is, volgens u, de definitie van design?

Design is niet alleen een "star system" met duur en ontoegankelijk meubilair. Het gaat vooral om een innovatieproces dat voldoet aan de behoeften van de massa door samen te werken en door samen instrumenten te creëren, en dat leidt tot een innovatie die een sociale of maatschappelijke impact kan hebben.

MAD

mad.brussels
mode and design centre

INTERVIEW MET MEVROUW STÉPHANIE VAN DOOSSELAERE

De openbare ruimte is een ruimte voor iedereen

]pyblik[

LA CULTURE DE L'ESPACE PUBLIC
DE CULTUUR VAN DE PUBLIEKE RUIMTE
THE CULTURE OF PUBLIC SPACE

STÉPHANIE

Van Doosselaere is architecte en behaalde in 2009 haar diploma aan het ISACF La Cambre. Ze is één van de twee coördinatrices van]pyblik[.

De Raad: Welke methodes gebruikt u?

Stéphanie Van Doosselaere: Onze groepen worden aan de hand van verschillende supports gesensibiliseerd, en wel doelgericht in functie van het beoogde publiek. Zo organiseren wij themadagen die gratis en voor iedereen toegankelijk zijn. Tijdens deze dagen komen nationale en internationale deskundigen rondom een actueel thema bijeen. Er worden dan vragen gesteld over de toekomst van de Brusselse ruimte om de kennis ervan verder te ontwikkelen en om goede voorbeelden van openbare ruimten te geven.

De Raad: Kunt u verduidelijken hoe een "masterclass" verloopt?

Stéphanie Van Doosselaere: Tijdens de masterclasses snijden we een centraal thema en een welbepaalde casestudy aan. Elke masterclass duurt 3 dagen, met telkens een deskundige die we voor een dag uitnodigen. Eerst doen we een beroep op een plaatselijke deskundige, die goed op de hoogte is van de casestudy. De eerste dag begint met een plaatsbezoek en een uiteenzetting van wat de bewoners voorafgaandelijk hebben gerealiseerd, om zo de context te kennen. De tweede dag nodigen we een internationale deskundige uit met een expertise op het vlak van het soort openbare ruimte dat aan bod komt. Diezelfde deskundige wordt 's avonds uitgenodigd om een conferentie te houden die voor iedereen toegankelijk is. Een "leader" wijst eveneens de weg doorheen deze drie dagen.

De Raad: De expertises op het vlak van openbare ruimten komen ook van de bewoners. Is hun participatie altijd noodzakelijk?

Stéphanie Van Doosselaere: Momenteel horen we enorm veel spreken over participatie. Wat

zeer goed is, maar men moet dit echter op het goede ogenblik en met de juiste methodes weten te doen. Tijdens onze opleidingen proberen we onze opdrachtgevers dit goed duidelijk te maken. Men moet de mensen ook kunnen zeggen dat hun mening niet noodzakelijk in aanmerking, maar op zijn minst wel in overweging zal worden genomen. Ook zijn de procedures vaak traag en willen bewoners onmiddellijk resultaten zien. Men moet hen dus goed verduidelijken waarom ze hun mening geven en waarvoor deze zal dienen. Vandaag is er een fenomeen van "overparticipatie". Dit hebben we tijdens bepaalde masterclasses gevoeld.

De Raad: Heeft u het over de "masterclass" voor de Ninoofsepoort?

Stéphanie Van Doosselaere: Het opzet van deze masterclass bestond erin om de beraadslaging over de tijdelijke inrichting van de Ninoofsepoort te voeden: hoe de verschillende bouwfases beheren zonder de perimeter van de werken af te sluiten, of welke inrichtingen kunnen de toestand van deze ruimten snel verbeteren? In dit geval hebben we een instrument verkend, "Play the city" genaamd. Het gaat om een spelbord dat het plan van de Ninoofsepoort weergeeft, alsook heel wat elementen zoals wegen, planten, enz. Er werden drie groepen gevormd om over dit spelbord na te denken. Elke deelnemer heeft op basis van zijn eigen kennis en ervaring aandachtspunten naar voren gebracht, heeft deze concreet gedefinieerd en vervolgens ruimtelijk vertaald, en dit in onderling overleg met anderen. Jammer genoeg zaten de echte spelers niet rond de tafel en is het hele project dus vrij "naïef" gebleven.

De Raad: Wat is het opzet van]pyblik[en met welke partners werkt u?

Stéphanie Van Doosselaere:]pyblik[heeft als opzet om professionals op het vlak van cultuur en inrichting en beheer van openbare ruimten aan de hand van een voortgezette opleiding en themadagen te vormen. Wij willen de bestaande middelen binnen de instellingen optimaliseren, om zo de kwaliteit en het beheer van de inrichting van openbare ruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verbeteren.

Onze hoofddoelstelling is om een gezamenlijke cultuur op het vlak van de openbare ruimte tot stand te brengen. Niet alleen als een plaats waar men langsgaat, maar ook als een ruimte waar men elkaar ontmoet en een ruimte voor iedereen. Architecten, planningsdeskundigen, opdrachtgevers, enz. spelen een uiterst belangrijke rol in de evolutie en kwaliteit van de openbare ruimte, maar beschikken niet altijd over de noodzakelijke instrumenten om aan de complexiteit van dergelijke ruimten het hoofd te bieden. Het is in dit opzicht dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2007]pyblik[heeft gecreëerd.

Wij werken samen met opdrachtgevers (personen binnen besturen die zich met de openbare ruimte bezighouden), ontwerpers en gebruikers van de openbare ruimte.

De Raad: Wat beschouwt u als "innovierend" in uw praktijk?

Stéphanie Van Doosselaere: De opleidingen die wij naar de opdrachtgevers toe aanbieden, zijn een combinatie van cursussen die door deskundigen in verschillende sessies worden gegeven en de toepassing ervan in de vorm van workshops. Wat hier innovierend is, is het luik "toepassing". Tijdens deze opleidingen wordt hen immers gevraagd om met een project te komen waarrond ze in hun gemeente of in hun bestuur al werken. Dit project dient dan tijdens de hele opleiding als casestudy. Er zijn workshops, deelsessies en heel wat uitwisselingsmomenten. Het feit dat er opdrachtgevers met verschillende achtergronden zijn, smeedt ook een band. Zo kan iedereen van iedereen leren. Ook onze masterclasses zijn vernieuwend, omdat wij twee werelden laten samenwerken die het niet gewoon zijn om samen te werken (ontwerpers en opdrachtgevers).

TOESPRAAK VAN DE HEER DIDIER GOSUIN, MINISTER VAN ECONOMIE EN TEWERKSTELLING

Sociale innovatie: testen en verspreiden van de nieuwe antwoorden op de sociale noden te Brussel

Dynamisme is een kenmerk van samenlevingen waarin de gemeenschap deelneemt aan de processen van innovatie. **Sociale innovaties** worden gezien als nieuwe ideeën die op meer doeltreffende wijze voldoen aan sociale noden dan de alternatieven, en die nieuwe sociale relaties en vormen van samenwerking creëren.

In ons sociaal model vertrouwt de overheid aan de private sector zonder winst oogmerk de organisatie toe van nagenoeg het volledig aanbod van sociale diensten, en werkt met deze sector samen voor de regulering ervan. Dit systeem vormt een haard van spanningen en tegenstrijdigheden maar behelst een dynamisme en een capaciteit tot innovatie. Het laat toe om nieuwe oplossingen aan te reiken voor nieuwe problemen.

Dit model heeft nochtans geen oplossingen gevonden voor talrijke problemen en crisissituaties, zoals de massale werkloosheid. De overheid is niet meer de enige en centrale actor die wijzigingen bewerkstelligt, maar kan het de actoren, die innoveren om ons sociaal model te laten evolueren, makkelijker maken en hen steun verlenen. Sociale innovatie is bijgevolg een van de antwoorden op de limieten van ons sociaal model.

We staan evenwel voor een keuze tussen twee verschillende opties.

De eerste optie is de Amerikaanse opvatting van sociale innovatie. Sociale innovatie is in dat geval "elke innovatie met een sociale impact". Deze innovatie wordt uitsluitend door private actoren gevoerd. De overheid onttrekt zich verder aan zijn huidige dienstverlening aan de bevolking, wat slechts zelden proactief wat betreft de nieuwe noden die ontstaan. Dit soort van innovatie vertrouwt aan private actoren namelijk steeds meer de zorg toe om aan deze nieuwe noden te voldoen. De overheid zet ook de deregulering verder van instellingen. Deze weg mondt uit in een impasse.

De private sector zal immers slechts innoveren in functie van een solvabele vraag of voor modelprojecten van zeer geringe omvang, die de vrucht zijn van meecenaat of gerichte overheidssteun. Het betreft hier een visie waarbij de markt de selectie van de sociale uitdagingen verricht. Deze weg leidt niet tot de uitbouw van een samenleving waarin aan iedereen de kans wordt geboden om zijn eigen levensproject uit te bouwen.

De tweede optie is deze van de sociale innovatie in de strikte zin, waarbij innovatie leidt tot verandering:

- deze optie omvat een dimensie van project EN een oriëntatie tot sociale verandering die in innoverende modellen wordt getest.
- deze beperkt de sociale problemen niet tot individuele uitdagingen maar zet de collectieve verantwoordelijkheid op het spel, inzake werkloosheid, huisvestingsproblemen, het daklozenprobleem, mobiliteit.
- deze innovaties beïnvloeden het politiek kader en leiden tot de bepaling van nieuwe normen. Op deze weg creëren sociale innovaties – vaak op lokaal vlak – sociale banden tussen de gemeenschappen, zij voeren opnieuw convivia-

liteit in en vinden deze opnieuw uit ; het zijn experimenten die later op een grotere schaal kunnen worden ontwikkeld. Dat is tenminste de visie van Frank Moulaert die het hierover op gedetailleerde wijze zal hebben.

Hoe staat het met de bevoegdheden Economie-Werkgelegenheid-Opleiding en Gezondheid?

Laat ons even stilstaan bij de bestaande projecten waaraan we steun verlenen.

1ste voorbeeld: publiek dispensarium voor algemene geneeskunde (Gezondheid)

Dit project, dat gedragen wordt door Dokters van de Wereld en de "Fédération des Associations de Médecins Généralistes de Bruxelles", beoogt de oprichting van een dispensarium voor algemene geneeskunde dat tegemoet komt aan de noden van de kansarmen in Brussel en aan de bevolkingsgroepen die nog geen behandelend geneesheer hebben.

Het is de bedoeling deze mensen (terug) op te nemen in de traditionele eerstelijnszorg. Wij willen ook de spoeddiensten van de ziekenhuizen ontlasten waar zich patiënten aanbieden met symptomen die kunnen behandeld worden door huisartsen.

2de voorbeeld: "gedeelde ondernemingen" (Economie)

Wanneer men denkt aan ondernemerschap, dan denkt men eerder aan 'competitie' dan aan 'samenwerking'. De "coöperatieven van ondernemers" vormen nochtans een innoverende formule van gedeelde onderneming die de ondernemer vrij laat wat betreft het beheer van zijn beroepsactiviteit, maar waarbij deze het juridisch en sociaal statuut van loontrekkende geniet en zijn activiteit in een veilig en solidair kader kan ontwikkelen. DIES is een coöperatieve met sociaal oogmerk dat 2 zulke 'tewerkstellingscoöperatieven' heeft uitgebouwd. Welnu, dit concept bezit een groot ontwikkelingspotentieel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3de voorbeeld: 'Passeport pour la réussite' (Opleiding)

Men kan eveneens innoveren inzake opleidingen. De innovaties, die ik wens te ondersteunen, zijn deze die ervoor zorgen dat de opleidingsinspanningen een rechtstreeks verband vertonen met concrete projecten inzake economische ontwikkeling.

Men moet kunnen rekenen op KMO die slagen en overleven na enkele jaren. Tot op heden leidde men toekomstige bedrijfsleiders op en vervolgde men hen om hun ondernemingen te lanceren. Dat lukt niet bij iedereen. Het project "Passeport pour la réussite" van het centrum EFP (Espace Formation PME) begeleidt personen, die de alternerende opleiding van het EFP tot bedrijfs-

leider hebben gevolgd, bij de oprichting van hun onderneming.

4de bevoegdheid: Werkgelegenheid, een nieuwe ambitie geven aan de sociale economie

De actoren uit de sociale economie waren pioniers inzake sociale vernieuwing die navolging heeft gekend in de openbare voorzieningen : socio-professionele inschakeling, sociale clausules bij overheidsopdrachten, ethisch verantwoorde burgerfinanciering, fairtrade, nieuwe businessmodellen (vennootschappen met een sociaal oogmerk).

Brussel heeft een goed ontwikkelde sociale economie die sterk inzet op socio-professionele inschakeling. Dat is goed. Er ontstaan echter nieuwe modellen : culturele ondernemingen die op zoek gaan naar een kruising van middelen, coöperatieven voor duurzame energie, participatieve supermarkten, open fab labs en zelfs participatieve keukens en schrijnwerkerijen.

We zullen deze initiatieven steunen. We vertrekken vanuit de veronderstelling dat sociale ondernemingen 1° een economisch project zijn 2° een sociaal oogmerk hebben en 3° een democratisch bestuur hebben. We moeten nadenken over alle aan te passen maatregelen. Begin 2016 zal het overleg opgestart worden.

Een nieuw model voor de organisatie van de arbeidstijd.

Met een laatste voorbeeld in verband met het vraagstuk van de werkgelegenheid wil ik u ervan overtuigen dat het debat over de arbeidstijd opnieuw moet worden gelanceerd, maar op een verschillende basis. De arbeidsweek van 4 dagen verdient een echt maatschappelijk debat. Ik leg momenteel contacten om de mogelijkheid te onderzoeken van de toepassing van een concreet model te Brussel. Dit zal tijd vergen, we zijn er nog niet, de federale context is niet gunstig, maar deze kwesties zullen hier niet worden besproken.

Ik haal dit model voor de organisatie van de arbeidstijd aan, want het betreft een sociale innovatie : een week van 4 dagen zou immers tenminste aan drie uitdagingen een antwoord bieden:

- 1° op macro-economisch niveau (gewestelijke werkloosheid van laag- of ongeschoolde personen);
- 2° op het niveau van de onderneming (afwezigheden, ongevallen en beroepsziekten ...) en
- 3° op het niveau van de werknemers (levensritme, professionele mobiliteit, zwaarte van de arbeid).

Het doel zou wel degelijk de invoering van een vierdaagse werkweek zijn, op een gerichte manier en niet op een eenvormige basis die aan iedereen wordt opgelegd. Deze vierdaagse werkweek zou toelaten om jobs te creëren en de werkloosheid te verminderen door compensatoire aanwervingen.

Ziehier enkele voorbeelden. Ik had het eveneens kunnen hebben over de intergenerationele coaching van "Duo for a Job", het designlaboratorium "MAD in Situ", die van een andere inspiratie zijn, maar sta me toe om in dit stadium mijn toespraak af te sluiten met de volgende bedenking.

Moet men een institutioneel karakter geven aan de steun voor sociale innovatie?

Sociale innovatie behelst lange en vaak ingewikkelde processen. Men mag zich namelijk niet beperken tot het mooie pilootproject dat nagenoeg perfect maar microlokaal is. De overheid moet ervoor zorgen dat een weldoordacht lokaal project evolueert tot oplossingen voor hele sectoren van een stadsgewest.

Een voorstel, dat werd gelanceerd door een onafhankelijk onderzoeker, de heer Thomas Lemaigre, bestaat erin om aan de sociale innovatie tot op zekere hoogte een institutioneel karakter te geven :

Zo zouden in de wettelijke bepalingen en de daarmee verbonden budgettaire middelen een fractie van de overheidsmiddelen worden voorbehouden aan processen van sociale innovatie. Aldus zou aan de sectoren extra zuurstof worden gegeven en zouden de nieuwe praktijken kunnen worden uitgetoetst en verspreid.

Hierbij mag al wat nieuw is niet worden overgeëvalueerd, dit zou een fout zijn, het zou bij alle actoren een wedstrijd voor het meest innoverend modelproject ontketenen. Wat men integendeel wel moet doen, is de openbare financieringsmethodes uitwerken, met testfasen, maturatie, en de uitbreiding van projecten met het oog op hun veralgemening indien zij succesvol blijken.

De resultaten van de besprekingen en de rondetafelgesprekken van deze namiddag zullen hoe dan ook bijdragen tot het denkproces van deze Regering.

De meest overtuigende innovatieprojecten wat betreft de vorming en tewerkstelling van de 102.463 werkzoekenden, en die tegemoet komen aan de uitdagingen wat betreft de gezondheid van de Brusselaars kunnen rekenen op mijn steun.

TOESPRAAK VAN MEVROUW FADILA LAANAN, STAATSSECRETARIS BEVOEGD VOOR HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Het ondersteuningsbeleid voor maatschappelijke innovatie

Dames en Heren,

Ik ben blij dat ik hier met jullie kan deelnemen aan deze sessie over de toekomst van de maatschappelijke innovatie. Op het ogenblik van mijn functietreding als Minister bevoegd voor Wetenschappelijk onderzoek, was ik me meteen bewust van het doel om de inwoners van het Gewest en hun leefwijzen dichterbij de innovatiewereld te brengen.

Via de bewustmakingsacties voor wetenschappen die we steunen, staat deze maatschappelijke dimensie binnen de innovatie voor mij synoniem voor democratisering en toegankelijkheid tot innovatie voor alle Brusselse mannen en vrouwen. Het is een fundamentele pijler binnen het beleid van de bevordering van onderzoek dat ik wil voeren.

Ik zal hier niet terugkomen op de denkoefeningen die jullie vandaag al hebben gevoerd over wat de notie van maatschappelijke innovatie precies inhoudt.

Wat ons betreft, beschikt een innovatief project over een maatschappelijke dimensie, en dit niet via zijn onderwerp, maar via het doel van zijn toepassing: via zijn impact op de levenswijzen binnen hun associatieve of collaboratieve dimensie of hun nabijheidsdimensie. Innovatie gebeurt in dit kader als versterking van de sociale samenhang.

Deze visie houdt in dat er twee grote pijlers gevolgd worden bij de steun die het Gewest biedt aan de projecten van maatschappelijke innovatie: enerzijds een lokale vestiging die zeer verankerd is en anderzijds een samenwerking met vele partners.

Vertrekkende van deze twee principes, hebben we al meerdere doorslaggevende experimenten uitgevoerd. Zo hebben we deelgenomen aan cofinancieringen van Europese programma's: het programma AAL (Ambiant Assistant living). Dit programma beoogt de creatie van betere levensomstandigheden en toegang tot verzorging voor personen op leeftijd, dankzij het gebruik van Informatie- en Communicatietechnologieën (ICT).

Dit programma werkt toenaderingsstrategieën uit tussen actoren, via buurtprojecten die personen op leeftijd laten deelnemen door hen vertrouwd te maken met het gebruik van een smartphone of een tablet, zodat ze in contact kunnen blijven met hun naasten of met organisaties en leveranciers van verzorgingsdiensten.

Wij hebben een half miljoen euro besteed aan dit programma dat, via innovatie, de levenskwaliteit verbetert, de autonomie verhoogt, de deelname aan het maatschappelijke leven en de capaciteiten van personen op leeftijd vergroot. Het verlaagt overigens de gezondheidskosten en de kosten voor sociale diensten.

We hebben ook een intergewestelijke samenwerking gelanceerd met een directe toepassing op het terrein. Het gaat om "proeftuin-zorginnovatie"-programma's die met het Vlaams Gewest werden doorgevoerd. Het doel van dit programma, dat we met 800 000 euro hebben gesteund, is om het hoofd te bieden aan het probleem van de vergrijzing van de bevolking, door deze keer de innovatie te bevorderen binnen alle soorten van verzorging voor personen op leeftijd, met inbegrip van de verbetering van hun levenskader.

Het "zorginnovatie"-programma is een "living lab". Dat is, met andere woorden, een structuur die bestaat uit een platform, een "hub", waarop meerdere onderzoeksprojecten en projecten van experimentele ontwikkeling worden toegevoegd. Het living lab is dus een experimentele omgeving waarbinnen organisaties hun technologieën, producten, diensten en innoverende concepten kunnen testen, en dit alles door gebruik te maken van een populatie gebruikers die deze dingen rechtstreeks zullen testen binnen hun privé- en beroepsomgeving. De resultaten van de weerhouden projecten zullen de verbetering toelaten van de gezondheid, het welzijn en de sociale band van personen op leeftijd, personen die getroffen zijn door chronische ziektes (Alzheimer, Parkinson, ...) en personen met een handicap. Deze resultaten zullen ook de creatie van werkgelegenheid toestaan voor lichamelijke opvoeders via de ontwikkeling van collectieve lesmodules voor aangepaste lichamelijke activiteiten of nog het optimale gebruik van beschikbare en adequate woningstructuren voor de verbetering van hun levenskader.

Ik heb ten slotte het genoegen jullie aan te kondigen dat ik net een financieringsvoorstel heb ingediend bij de Regering voor de weerhouden projecten in het kader van de Co-create oproep 2014.

De actie Co-create is het allereerste initiatief met uitsluitend gewestelijke omvang inzake participatief en collaboratief onderzoek. Het baseert zich op de vestiging van "living labs" waarvan het doel is om de bevolking dichterbij de innovatiewereld te brengen op basis van specifieke thema's die verbonden zijn met het leven in de stad.

Het zijn 7 consortiumprojecten die het licht zullen zien via dit omvangrijke programma. Deze consortiums zijn voorbeelden van collaboratieve innovatie aangezien ze tegelijkertijd de universitaire onderzoekseenheden, de ondernemingen, de onderzoekscentra en voor deze editie de vzw's die actief zijn binnen het domein van de stedelijke landbouw en de duurzame voeding verenigen. Het zijn niet minder dan 20 verschillende eenheden die we zullen financieren voor bijna 4,5 miljoen euro. Hun activiteiten zullen zich uitspreiden over het hele Gewest (namelijk in Sint-Joost, Anderlecht, Ukkel, Woluwe, ...). Ze garanderen allereerst de toenaderingsdynamieken dankzij een voedingsproductie of -distributie die rechtstreeks toegankelijk is via korte circuits. Dit programma versterkt de transdiscipline en symboliseert de maatschappelijke innovatie via de valorisatie op het terrein van resultaten van avant-gardistisch onderzoek over betere levensorganisatiewijzen.

De vraag is zeer groot. Het is een waar succes en we denken nu al samen met Innoviris aan de middelen om dit nieuwe financieringsinstrument nog te verbeteren.

De komende jaren gaan we dit soort van collaboratieve projecten inzake maatschappelijke innovatie versterken, aangezien we de mogelijkheid om de hulp in te roepen van financieringen inzake collaboratief onderzoek hebben geïntegreerd in het gewestelijke ontwerpplan voor innovatie en in de nieuwe ordonnanties.

We gaan ook meer afwisseling brengen via een groter aantal veelbelovende thema's inzake de organisatie van het samenleven. De Regering wil bijvoorbeeld van de kringlooeconomie één van de grote pijlers van haar beleid maken. Deze pijler bevat per definitie een sterke nabijheidsdimensie. We zullen de co-create-thema's uitbreiden, via de ontwikkeling van de smart mobility-dimensie. Dit thema vertaalt zich door een betrokkenheid van de burgers en een groot aantal actoren, met een doelgerichtheid die een rechtstreekse impact zal hebben op het betere samenleven en zal bijdragen aan het "samen-doen".

Ik voeg hieraan toe dat we de budgettaire middelen verkregen hebben om de ontwikkeling te ondersteunen van ateliers van digitale vervaardiging in het Brussels Gewest. Ik geloof sterk in de krachtige rol van co-creatie binnen deze kleine buurteenheden, gevestigd in gekozen buurten, die zullen toelaten om zich vertrouwd te maken met innovatie-instrumenten en dit binnen een perspectief dat de toegang tot productiemiddelen anders bekijkt. De innovatiedoelstelling is hier tweeledig: zowel technologisch als maatschappelijk.

Dank U.

SLOTTOESPRAAK VAN DE HEER PHILIPPE VAN MUYLDER, VOORZITTER VAN DE ESRBHG

Mevrouwen, mijne heren,

Onze werkzaamheden hier vandaag lopen ten einde, en de voorwaarden voor het succes van zo'n dag zijn welbekend: kwaliteitsvolle tussenkomsten, een ruimte voor een rijk en gevarieerd debat en, vooral, de deelname van actoren die het terrein goed kennen, en niet enkel deskundigen. Welnu, het lijkt me dat al deze ingrediënten hier vandaag aanwezig waren. Persoonlijk heb ik heel wat bijgeleerd en dat geldt ongetwijfeld ook voor velen onder u.

Graag doe ik nog enkele vaststellingen aan het einde van deze dag.

Eerste vaststelling: de sociale innovatie is tegelijkertijd *enkelvoudig* en *meervoudig*. Er zijn vandaag tal van zeer uiteenlopende initiatieven voorgesteld. Maar Edgar Morin zou zeggen, "*de sociale innovatie is meer dan de som van haar verschillende initiatieven*": het betreft een ambitie, een methode, een beweging en dit is vanzelfsprekend waardevol in het vooruitzicht van de territoriale ontwikkeling.

Tweede vaststelling: de sociale innovatie vormt zowel een lokale als globale dynamiek. Er zijn initiatieven van terreinactoren, ik verwees er nog net naar, maar er is ook een Europese en mondiale dynamiek. En de meest ontwikkelde landen, zoals men hen pleegt te noemen, bezitten hierop zeker en vast geen monopolie...

Derde vaststelling: de sociale innovatie is tegelijkertijd een "*project op zich*" maar tevens een *antwoord* op datgene wat we deze morgen hebben geïdentificeerd als een "opgeven van de Staat", in de dubbele context van het ontstaan van nieuwe sociale noden en een beperking van de middelen van de sociale Staat. Of zoals Jacques Zwick het vaak heeft gezegd: "*We leven in een rijk land met arme overheden*". Tien jaar later is dat nog steeds het geval...

Vierde vaststelling: Denis Stokkink had het hierover, de sociale innovatie behelst natuurlijk risico's die men zal moeten beperken. Net zoals voor andere materies is ook hier elk gewild gebrek aan realisme uit den boze.

Neen, de sociale innovatie gaat niet als bij toverslag alles proberen oplossen.

Ja, deze behelst risico's op het vlak van manipulatie en instrumentalisering.

Neen, zij maakt niet komaf met de bestaande tegenstellingen, en zeker niet deze die opduiken tijdens debatten in een Economische en Sociale Raad zoals de onze.

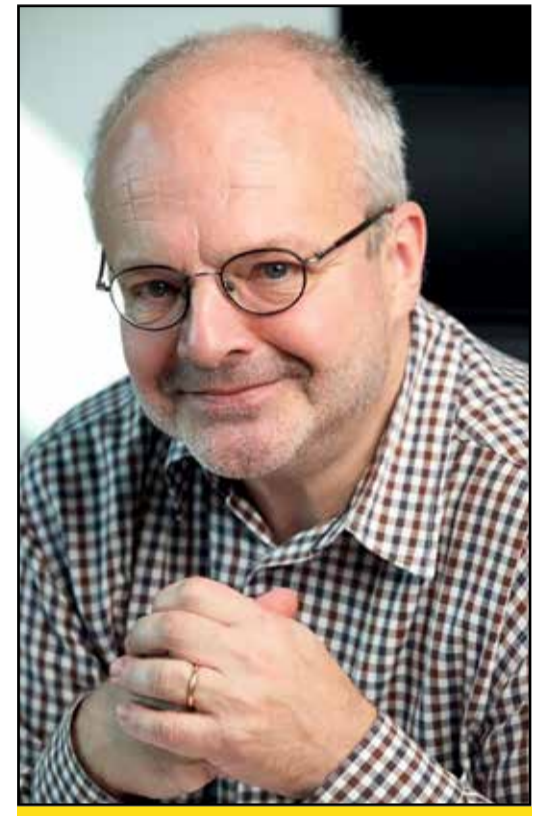
De sociale innovatie kan de sociale banden versterken en meer actievermogen verschaffen (in zijn eigen leven en in 'de wereld'). Zij kan echter ook de concurrentie vervalsen en bijdragen tot het ontstaan van nieuwe vormen van kwetsbaarheid.

In feite zal men de "risico's" en... de "verstoringen" door de sociale innovatie in aanmerking moeten nemen. Wat betekent dit? U kent misschien het volgende aforisme van René Char: "*Wat op de wereld komt om niets te verstoren, verdient geen respect noch geduld*". Met andere woorden, we gaan ons moeten positioneren tussen wat ons in de war brengt (maar dat is uiteindelijk voor onze eigen bestwil en voor het algemeen nut) en wat (en dit is totaal anders) de kwetsbaarheid doet toenemen.

Ten gronde genomen heeft de overheid in deze materie op zijn minst een driedubbele opdracht. Of zoals de verantwoordelijke van BRAL het heeft verwoord: luisteren naar het terrein, dat aan sociale innovatie doet; zelf aan sociale innovatie doen; en, vanzelfsprekend, een reeks van *regelende bepalingen* uitwerken die niet "beperkend" zijn maar een sociale vooruitgang betekenen.

Vijfde vaststelling (en hier keert men enigszins abrupt terug naar de actualiteit) de sociale innovatie is in feite een enige en noodzakelijkerwijs legitieme doelstelling: het is menselijke vooruitgang, verbetering van het welzijn van vrouwen en mannen, volgens de bewoordingen van de Europese commissie. Vanuit een concreet oogpunt denken wij dat de sociale innovatie een belangrijke kans is die moet worden gegrepen om het lot van de Brusselaar, van alle Brusselaars te verbeteren, met inbegrip van de jongeren die te vaak het gevoel hebben dat de maatschappij niet op hen wacht, dat deze maatschappij hen beschouwt als vreemde elementen, wat sommigen van hen ertoe kan aanzetten om, volgens de bekende formule van Charles Péguy, "*van God denken te houden omdat zij van niemand houden*".

Mevrouwen, mijne heren, we zijn aan het einde gekomen van onze werkzaamheden hier vandaag. Ik hoop dat we samen de inzet van de sociale innovatie voor Brussel hebben kunnen meten, in termen van creativiteit, aantrekkelijkheid van ons gewest, economische ontwikkeling en sociale cohesie. De sociale innovatie herverdeelt de kaarten, in goede en in minder goede zin. Sta me toe om de persoonlijke wens te formuleren dat dit colloquium zal bijdragen tot de verdere uitwerking van een echt openbaar beleid inzake sociale innovatie, met het oog op de uitbouw van een coherent ecosysteem, opdat het morgen mogelijk zal zijn om zo goed mogelijk in te gaan op de diverse noden van de bevolking. Met dit systeem zullen alle Brusselaars worden betrokken bij het uitwerken van deze antwoorden, als sociaaleconomische actoren, als werknemers, inwoners, verbruikers, of nog, gewoonweg als burgers. U weet net zoals ik dat de sociale innovatie per definitie een kwestie van context is. Het is bijgevolg aan ons (een voorrecht maar ook een plicht) om samen een sociale innovatie op maat van ons grondgebied te uit te werken.

Ik wens heel in het bijzonder mevrouw Joëlle Delfosse en de heer Johan Van Lierde, de directie van de Economische en Sociale Raad, te danken, maar eveneens het geheel van de medewerkers van de Raad. Zij hebben blijkgegeven van een opmerkelijke en opgemerkte doeltreffendheid bij de voorbereiding van dit colloquium. Ik dank tevens de heer Saint-Denis, onze consultant tijdens de voorbereidende werkzaamheden.

En tenslotte dank ik u allen, want u heeft dit colloquium tot een succes gemaakt.